

Pedagogisch werkplan

Locatie Schuitwater
Locatie Fonteinbos

Een combinatie van reguliere en specialistische opvang

Mei 2009.

PEDAGOGISCH WERKPLAN

*Inleiding:

- .waarom een pedagogisch werkplan ?
- .werkwijze

Inhoud

Hst 1 De 4 basisdoelen/opvoedingsdoelen

- 1.1 emotionele veiligheid
- 1.2 ontwikkelen van persoonlijke competenties
- 1.3 ontwikkelen van sociale competenties
- 1.4 overdracht van waarden en normen; socialisatie

Hst 2 De uitvoering van de 4 basisdoelen (Uitkomst vragenlijsten) voor de geïntegreerde¹ en antroposofische² kinderdagopvang

- 2.1 Emotionele veiligheid:
 - .de leidster-kindinteractie
 - .de binnen en buitenruimte
 - .de groep
 - .de activiteiten
 - .het spelmateriaal
- 2.2 Persoonlijke competenties:
 - .de leidster-kindinteractie
 - .de binnen en buitenruimte
 - .de groep
 - .de activiteiten
 - .het spelmateriaal
- 2.3 Sociale competenties:
 - .de leidster-kindinteractie
 - .de binnen en buitenruimte
 - .de groep

¹ Voor kinderen met en zonder een speciale zorgvraag.

² Reguliere opvang op antroposofische grondslag.

.de activiteiten
.het spelmateriaal

2.4 Overdracht van waarden & normen:

.de leidster-kindinteractie
.de binnen en buitenruimte
.de groep
.de activiteiten
.het spelmateriaal

Hst 3 Een dag op Kombino (geïntegreerde- en reguliere kinderdagopvang)

*Locatie Schuitwater: bij de Paarse Vlinders

*Locatie Fonteinbos: bij de Bonte vlinders
bij de Regenboogvlinders

Hst 4 Protocollen

Hst 5 Hoe wij werken

Inleiding

Waarom een pedagogisch werkplan?

Het pedagogisch werkplan dat voor u ligt, is de concrete uitwerking van het pedagogisch beleidsplan zoals dat geschreven is voor de gehele organisatie Kombino.

Dit beleidsplan geeft een 'papieren' beeld van onze missie en onze visie op kinderen en hun ontwikkeling. Daarin staan ook de, door de overheid verplicht gestelde, basisdoelen genoemd.

Deze doelen worden in ons pedagogisch werkplan 'vertaald' naar de praktijk. Daarbij zijn de door de GGD opgestelde pedagogische middelen een hulpmiddel. Want hoe maak je bijv. het basisdoel *werken aan emotionele veiligheid* van de kinderen concreet en zichtbaar voor u als lezer.

Een voorbeeld van zo'n pedagogisch middel is *de leidster-kindinteractie*.

Koen is een nieuw kindje van bijna 3 jaar oud. Hij heeft nog niet zoveel ervaring met het afscheid nemen van zijn ouders en het alleen achter blijven te midden van onbekenden. Emotionele veiligheid is voor hem op dat moment enorm belangrijk.

In de leidster kindinteractie is een, zoveel mogelijk vaste, leidster in haar houding en haar aandacht op Koen gericht. Ze heeft hem opgetild en houdt hem dicht tegen zich aan, zwaait samen met Koen zijn ouders uit, benoemt voor hem dat papa en mama gaan werken en dat ze na het spelen hem komen ophalen. De leidster troost hem, is zoals dat heet, sensitief en responsief. D.w.z. dat zij hem dicht bij zich houdt, hem volgt en aanvoelt wanneer hij haar steun nodig heeft, deze ook biedt door hem op schoot te nemen, samen met hem een boekje te lezen of liedjes te zingen.

De dagen of weken erna blijft de leidster gericht op Koen. Zij wint zijn vertrouwen, hij begint zich veilig te voelen in haar aanwezigheid en leert de andere kinderen kennen. Gaandeweg gaat het afscheid nemen van zijn ouders makkelijker tot hij uiteindelijk hen zonder te huilen uitzwaait.

Een ander pedagogisch middel is bijv. *het gebruik van de binnen en buitenruimte*.

Op welke manier wordt dit middel ingezet om te zorgen dat kinderen zich emotioneel veilig voelen?

“ Wij vinden het belangrijk dat de binnen en buitenruimte kindvriendelijk en veilig is. Met een huiselijke sfeer waar het kind zich op z'n gemak en zich thuis voelt.

De ruimten zijn overzichtelijk ingedeeld met vaste plekken voor speelgoed en vaste speelplekken, zoals de poppenhoek. Met gelegenheid tot terugtrekken op jezelf zoals het huisje dat mogelijk maakt. Maar kinderen moeten ook gebruik kunnen maken van de vrije ruimte om te kunnen rijden met de auto's, of het bouwen van een treinbaan of blokkentoren.
“(een leidster)

Werkwijze

Sinds 1 januari 2005 heeft de kinderopvang zijn eigen wet en regelgeving. In deze Wet vormen de vier eerder genoemde basisdoelen van professor Riksen-Walraven het fundament voor het dagelijks werken met kinderen in de kinderopvang.

Het NIZW³ heeft een ordeningsinstrument ontwikkeld om kinderopvangorganisaties te helpen aan te sluiten bij deze in de Wet Kinderopvang vereiste basisdoelen.

Het ordeningsinstrument maakt deze inzichtelijk en concreet mbv de door de GGD opgestelde pedagogische middelen. Elk basisdoel is gekoppeld aan een pedagogisch middel.

Door verschillende vragen wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze in de praktijk aan de basisdoelen wordt gewerkt.

Binnen Kombino hebben alle leidsters van de twee locaties, zich over de uitgebreide vragenlijsten gebogen. Alleen of met elkaar hebben zij hun manier van werken aan de hand van de vragen, besproken, beantwoord en op papier gezet.

Hoofdstuk 1 beschrijft de vier vereiste basisdoelen geïllustreerd aan voorbeelden uit onze praktijk.

In hoofdstuk 2 worden de uitkomsten van de vragenlijsten weergegeven waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de geïntegreerde kinderopvang en de antroposofische kinderopvang.

Een beknopt overzicht is te vinden in de Matrix.

Hoofdstuk 3 bestaat uit een beschrijving van een dag op de verschillende groepen op beide locaties.

Wij hopen dat van harte dat u als lezer een helder beeld krijgt van onze manier van werken met onze en uw kinderen !

³ NIZW=nederlands instituut voor Zorg en Welzijn

De 4 basisdoelen van Riksen-Walraven.

De voorwaarden om elk kind tot 'groei en bloei' te kunnen brengen, zijn verwoord door professor J.M.A. Riksen-Walraven in de volgende opvoedingsdoelen.

Volgens haar dragen deze zgn. **basisdoelen**⁴ bij aan het huidige- en toekomstige functioneren van kinderen.

- 1) een gevoel van emotionele veiligheid;
- 2) gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties;
- 3) gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties;
- 4) de kans om zich de waarden en normen, de cultuur van een samenleving, eigen te maken; socialisatie.

Ad.1 Een gevoel van **emotionele veiligheid**;

Het bieden van een gevoel van veiligheid⁵ is de meest basale pedagogische doelstelling voor alle vormen van kinderopvang. Het is een voorwaarde voor een kind om zich te kunnen ontwikkelen. Als een kind zich veilig⁶ voelt is het geïnteresseerd in zijn omgeving, staat het open voor nieuwe leerervaringen en kan het profiteren van de mogelijkheden zich verder te ontwikkelen.

Veiligheid heeft niet alleen te maken met fysieke veiligheid maar ook met de relatie en omgang met de leidsters. Een kind dat zich emotioneel ondersteund voelt en een warme relatie kan opbouwen met een vaste leidster, kan ontspannen omgaan met anderen. Deze positieve ervaringen met volwassenen stimuleert het vertrouwen in mensen. Dit beïnvloedt het opvoedings- en ontwikkelingsproces van het kind positief.

Het veilig voelen wordt ook beïnvloed door het weten wat er wanneer gaat gebeuren. Deze ordening of ritme bijv. in de vorm van een dagprogramma, geeft een kind houvast en rust.

“Toen baby Miryam bij ons kwam bleek al snel dat ze niet gewend was om in een bedje te slapen. Zodra ze werd neergelegd begon ze te huilen en werd pas stil toen ze werd opgepakt. Om te zorgen dat ze zich veilig ging voelen ontfermde één vaste leidster zich de eerste tijd over haar. Zij hield Miryam zoveel mogelijk bij zich, liet haar vanaf haar schoot wennen aan alle indrukken die ze de hele dag door opdeed.

Na de flesvoeding liet de leidster haar op de arm inslapen om haar daarna over te leggen in de box. Dat lukte niet altijd maar gaandeweg raakte Miryam gewend om even alleen in de box te liggen, wakker en soms ook slapend.

Na verloop van tijd ging het slapen steeds makkelijker en na een aantal maanden was Miryam zover dat ze in de slaapkamer kon slapen. Aanvankelijk voor een dutje maar op den duur een echte middagslaap. Miryam voelde zich veilig genoeg om zich te kunnen overgeven aan de slaap en erop te vertrouwen dat de leidsters haar zouden horen als ze hilde.”

⁴ De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. Van IJzendoorn, Tavecchio en Riksen-Walraven. 2004.

⁵ Het gaat om emotionele-, fysieke- en psychische veiligheid gekoppeld aan de houding van de leidsters, inrichting/gebruik van de ruimte en ordening van activiteiten.

“De net twee jarige Martijn kwam bij ons wennen volgens een, in overleg met ouders opgesteld, wenschema. Er werd gestart met 2 ochtenden waarbij het belangrijkste was dat Martijn zich veilig ging voelen. Omdat hij aanvankelijk veel huilde bleef een van de ouders er de eerste paar keer bij. Zo kon Martijn bij papa/mama op schoot wennen aan de nieuwe omgeving en gezichten. De volgende stap was om te wennen aan het afscheid nemen van zijn ouders en te leren vertrouwen dat zij hem op kwamen halen. Martijn liet zich hierbij goed troosten door een vaste leidster. Zij heeft de eerste tijd veel met hem op schoot gezeten dichtbij de andere kinderen zodat hij hen van een veilige afstand kon leren kennen. Langzamerhand durfde Martijn zich steeds vaker en langer zonder leidster door de ruimte te bewegen. Ook door mee te gaan zwemmen en buiten te spelen leerde hij dat het leuk was om bij ons te zijn.

Inmiddels is hij nu bijna 2 maanden bij ons en is helemaal gewend. Hij draait mee met het groepsprogramma en heeft het zichtbaar en hoorbaar naar zijn zin.

De samenwerking met zijn ouders is in deze gewenningsperiode erg belangrijk geweest. Zij voelden goed aan wat belangrijk voor hun zoon was en wat hij aan zou kunnen. Thuis zagen zij al snel dat Martijn vooruit ging in zijn ontwikkeling. Dat hij dingen deed die hij op de groep had opgepikt zoals zelfstandig uit een beker drinken. Voor ouders was dit de motivatie om door te gaan met de gewenningsperiode. Ze zijn gesterkt in hun gevoel dat de crècheplaatsing een stimulans is voor de totale ontwikkeling van hun zoon”.

Er zijn drie bronnen van veiligheid te onderscheiden:

*Vaste en sensitieve verzorgers.

De beschikbaarheid van sensitief reagerende opvoeders in de eerste levensjaren van een kind, blijkt bevorderlijk voor de veerkracht van het kind. Dit werkt door op de langere termijn, op zijn latere leven.

Een leidster die tijdig de signalen van een kind oppikt en juist interpreteert, draagt bij aan een gevoel van veiligheid bij het kind. Het kind voelt zich begrepen en geaccepteerd.

Onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van een sensitieve opvoeder kinderen beschermt tegen overmatige stress bijv. door ziekenhuisopnamen, gezinsomstandigheden of andere oorzaken.

Op alle groepen van Kombino werken vaste vertrouwde leidsters. Ook de invalkrachten zijn vast en voor de kinderen dus vertrouwd. Net als het dagelijks terugkerende programma met vaste speel-, eet- en drink- en rustmomenten.

Zoals terug te vinden in onze visie vinden we het belangrijk elk kind respectvol te bejegenen. Bijvoorbeeld door elk gedrag van het kind te zien als een vorm van communicatie en dit proberen te 'lezen'. De informatie van ouders over persoonlijke ervaringen en emoties van hun kind, is daarbij erg belangrijk. Zodat je als leidster goed kunt aansluiten bij het kind. Dit draagt bij aan een prettige warme ontspannen sfeer waarin het zowel voor kinderen als leidsters prettig vertoeven is.

*Aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten.

Binnen alle groepen op Kombino zien we dat groepsgenootjes al op jonge leeftijd een bron van veiligheid vormen. Mits ze elkaar regelmatig zien zodat ze aan elkaar kunnen wennen en leren kennen. In zulke relaties is er sprake van 'sociale uitwisselingen en sociale responsiviteit'. D.w.z. dat kinderen zich met elkaar verbonden voelen en verantwoordelijk voor elkaar voelen. Dit ontstaat doordat de kinderen, na het doorlopen van de wenfase (in overleg met ouders vastgesteld) op vaste dagen komen. Elke dag heeft dus zijn eigen vaste, verticale groep kinderen van verschillende leeftijden.

Op de groepen zien we dat als een kind bijvoorbeeld verdriet heeft, er altijd wel een ander kind aan komt rennen om te helpen troosten. Of dat een ouder kind spontaan een jonger kind helpt met eten geven, aankleden enz. worden.

*De inrichting van de omgeving.

Alle groepsruimten zijn met aandacht voor (dag)licht, kleurgebruik, akoestiek en indeling ingericht. Zo is er gelegenheid om volgens het dagritme, vrij te spelen in de ruimte, aan een tafel te eten, in bepaalde hoeken te spelen en in de aparte slaapkamer te slapen.

Het materiaal is opgeborgen in open kasten waar de kinderen zelf een keuze kunnen maken waarmee ze willen spelen. Elke ruimte heeft zijn eigen manier van opruimen waarbij het speelgoed wordt gesorteerd. Zo leren de kinderen dat de boekjes, blokken, puzzels etc. bij elkaar horen. Doordat leidsters de omgangsregels met het speelgoed benoemen, leren kinderen dat ze er niet met speelgoed mogen gooien, er niet mee mogen slaan maar wel ermee mogen rollen en ander gewenste handelingen. Er wordt benadrukt dat het speelgoed van de groep is en dat er voorzichtig mee omgegaan moet worden.

Ander materiaal zit in afgesloten kasten waar de leidster zelf of in overleg met het kind materiaal kiest om mee te spelen of gericht aan een doel te werken. een ruimte een gevoel van geborgenheid voor de kinderen uitstralen.

Ad.2 De gelegenheid tot het ontwikkelen van **persoonlijke competenties**.

Met het begrip 'persoonlijke competentie' worden persoonskenmerken bedoeld zoals veerkracht; zelfstandigheid en zelfvertrouwen; flexibiliteit en creativiteit. Hiermee leert een kind om met allerlei problemen om te gaan en zich aanpassen aan veranderende omstandigheden.

Door de intrinsieke behoefte tot spelen en te ontdekken worden deze persoons-kenmerken ontwikkeld. Het zijn de belangrijkste manieren van jonge kinderen om greep te krijgen op hun omgeving.

En hoe gevarieerder en uitgebreider het spel is, hoe groter de kans op creativiteit, onafhankelijkheid en veerkracht op latere leeftijd.

De grote mat waar Miranda op heeft gespeeld, ligt in de ruimte. Jesse probeert daarop koppeltje te duiken. De leidster vraagt of ze dat wil leren. Als ze ja knikt benoemt de leidster de stappen en geeft haar fysieke steun. "Kom ga maar voor de mat staan. Zet je handen voor je neer op de mat. En nu je hoofd op de mat steunen en met een ronde rug door rollen. Probeer maar, ik help je. Als je veel oefent dan leer je het vanzelf. Net als met lopen, dat moest je ook leren. Kijk het gaat steeds beter. Goed zo, je zet goed je handen neer en rolt naar voren over de mat. Je kan het al bijna helemaal zelf!"

Er zijn drie groepen factoren die spel en exploratie kunnen bevorderen:

*De inrichting van de ruimte zowel binnen als buiten is er op meerdere plekken mogelijkheid om te spelen maar ook te rusten. In elke groepsruimte zijn er verschillende hoeken met verschillend speelgoed bijvoorbeeld om met blokken te spelen, een poppenhoek, een keukentje enz. maar ook om even uit te rusten op de bank of kussens met een boekje of knuffel.

Op beide locaties is er ruimte om te fietsen, te rennen en te steppen maar ook om veilig in de zandbak eigen spel te kunnen spelen.

In beide ruimtes op beide locaties is er gelegenheid en uitdaging voor de kinderen om zowel grofmotorisch als fijnmotorisch bezig te kunnen zijn.

Ook door het meedoen aan de dagelijkse activiteiten binnen zoals tafeldekken en afwassen, leren kinderen handelingen die ze in hun spel kunnen gebruiken.

Zo kunnen kinderen immers competentie-ervaringen opdoen mits er rekening wordt gehouden met het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

“Wanneer de wasmand met schone was op de tafel wordt gezet, komt Tara aanrennen en wil meehelpen. Samen met de leidster en nog een ander kind worden er stapeltjes gemaakt. Zo legt Tara alle washandjes op een stapel. Als ze even later in de poppenhoek speelt wil ze een paar washandjes om samen met het andere kind de was te doen”.

*Vaardigheden van leidsters om spel uit te lokken en te begeleiden.

Leidsters moeten voorwaarden voor spel creëren door materialen en activiteiten aan te bieden die aansluiten bij zowel het ontwikkelingsniveau als bij de interesse van het kind. Door bewust deel te nemen aan activiteiten kan een leidster leermomenten creëren en het kind helpen om een stapje verder te komen in zijn ontwikkeling.

Dit vraagt van leidsters dat inzicht en vaardigheden bezitten zodat ze het spel weten te begeleiden en te verrijken. Maar ook om te kunnen bepalen wanneer het goed is voor de kinderen om niet mee te doen en het initiatief tot spel bij het kind te laten. Daarbij is het van belang dat leidsters de eigen aardigheden en kwaliteiten van elk kind kennen zodat er succesvol op emoties en leermomenten aangesloten kan worden.

Zo is het bij de antroposofisch georiënteerde groepen gewenst dat de leidster meer op de achtergrond aanwezig is wanneer kinderen spelen. Zij nemen deel op uitnodiging van het kind of wanneer de veiligheid in het gedrang komt. toch zijn er ook momenten in het dagritme dat de leidster actief met de kinderen een activiteit uitvoert en zo een leermoment scheidt. Bijvoorbeeld het bakken van broodjes.

*Aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten.

Hoe vaker kinderen van een groep elkaar zien en ontmoeten, hoe meer gelegenheid er is om samen te spelen en elkaar te leren kennen. Kinderen leren deel uit te maken van een groep waarin geleerd wordt op elkaar te wachten en met elkaar te delen.

Ad.3 De gelegenheid tot het ontwikkelen van **sociale competenties**.

Het begrip sociale competentie omvat sociale kennis en sociale vaardigheden. Bijvoorbeeld het zich in een ander kunnen verplaatsen; communiceren; samenwerken; samenspelen; anderen helpen; conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

Kinderen leren door deel te nemen aan een groep waarmee ze ook activiteiten doen. Ze leren door interactie om met leeftijd- en groepsgenoten om te gaan maar ook om met regels en afspraken om te gaan. Op beide locaties wordt daar door de leidsters aandacht aan besteed. Daar hoort ook het leren omgaan met ruzie en het voor jezelf opkomen bij. Hier ligt eveneens een belangrijke taak voor de leidster om zulke interacties tussen kinderen te begeleiden waardoor ze zich veilig blijven voelen. Deze vaardigheid van de leidster is tevens een voorbeeld voor de kinderen hoe ze met anderen om kunnen gaan.

“Bij Mart is duidelijk te merken dat hij steeds beter leert omgaan met andere kinderen. Elke keer wanneer hij speelgoed afpakte van een ander kind, werd hem voorgedaan hoe hij daarom kon vragen. Door samen zijn hand te pakken en deze vragend op te houden in combinatie met vragen “mag ik...?” leerde Mart stapje voor stapje dit zelf te doen. En nu wijst hij andere kinderen er op dat ze om speelgoed moeten vragen!”

“De ouders van Karel vinden het belangrijk dat hij wat weerbaarder is als hij over een half jaar naar de basisschool gaat.

Door Karel te begeleiden bij nieuwe voor hem onbekende situaties zoals bijv. het buiten spelen tezamen met kinderen van een andere groep. Daarbij te benoemen wat er gaat gebeuren maar ook te blijven verwoorden wat er tijdens het buitenspelen plaatsvindt, reageerde Karel steeds minder angstig. Zo bleef hij aanvankelijk dichtbij de leidsters staan en durfde niet te spelen. Samen met een leidster op de fiets, eerst apart en later dichtbij de andere kinderen in de buurt waardoor hij gewend raakte aan de situatie. In plaats van in paniek te schreeuwen als kinderen in zijn buurt komen, durft hij inmiddels “nee” te zeggen. Hij leert nu om hulp te vragen als hij iets niet wil of om weg te lopen i.p.v. te gillen. Zo wordt zijn weerbaarheid gestimuleerd.”

Ad. 4 De kans om zich waarden en normen, cultuur eigen te maken; **socialisatie**.

Kinderen maken deel uit van onze samenleving met een bepaalde cultuur. Kinderopvang, een onderdeel van de samenleving, biedt een aanvulling op het gezin van het kind en de daarbij horende cultuur. Door onder meer de groepssetting zijn er mogelijkheden tot socialisatie en cultuuroverdracht. Bijv. door het meemaken van conflicten tussen kinderen, het omgaan met emoties zoals pijn en verdriet.

Het gedrag van de leidsters speelt een cruciale rol bij de morele ontwikkeling van de kinderen. Zij ervaren de grenzen tussen goed en slecht, van gelijk en anders, van mogen en moeten door de wijze waarop leidsters daarmee omgaan.

Hun gedrag⁷ is een voorbeeld voor de kinderen hoe je met anderen omgaat en is van invloed op de ontwikkeling van sociaal gewenst gedrag zoals inlevingsvermogen.

“Een belangrijke regel op het dagverblijf is dat er gezamenlijk aan tafel wordt gegeten en gedronken. Dat er op elkaar wordt gewacht en pas gegeten/gedronken wordt als iedereen heeft. En als iedereen klaar is mag je van tafel. De meeste kinderen herkennen dit van thuis. Maar soms heeft een nieuw kind daar moeite mee en probeert om direct te eten en dan van tafel te gaan. Dan wordt duidelijk en consequent de regel benoemd totdat ook dit kind deze regel kan naleven.”

“Eenmaal per week wordt er op de groep brood gebakken. Alle kinderen zitten met een schortje voor aan tafel. Ze kijken vol aandacht naar de leidster die een grote kom laat zien. Ze vertelt dat brood gemaakt wordt van meel, gist en water. Elk kind mag een beetje meel in de grote kom doen. Nadat alle kinderen aan de beurt geweest zijn maakt de leidster er deeg van door er gist en water door te roeren. Alle kinderen blijven geconcentreerd kijken en luisteren naar wat de leidster doet en vertelt. Dan krijgt elk kind een stukje deeg om te kneden. Samen wordt het lied van het bakkertje gezongen waarna alle broodjes de oven ingaan om te rijzen en te bakken. Als het tijd is voor de lunch zijn de kinderen verwonderd over hun eigen gebakken broodjes. Elk kind eet dan ook zonder problemen zijn broodje op.”

⁷ “Kinderen onder de 3 jaar nemen alles op vol vertrouwen; maken nog geen onderscheid tussen goed en kwaad. Daarom is rol van de opvoeder zo belangrijk die niet teveel moet praten maar veel meer handelingen moet voordoen en voorleven. Dit draagt bij aan de latere moraliteit”. Uit; Caleidoscoop van een levende pedagogie. 2004.

Het overdragen van een stukje cultuur heeft ook betrekking op het deelnemen aan vieringen zoals het bekende Sinterklaas maar ook 't Sint Michaelsfeest. Maar ook door de aandacht van de kinderen te vestigen op de schoonheid van planten, bloemen en dieren, geef je hen liefde voor de natuur mee. Door regelmatig de kinderboerderij te bezoeken maar ook door in de lente zaden te planten en te zien ontkiemen.

Hst 2 De uitvoering.
(voor de geïntegreerde⁸ en reguliere⁹ kinderdagopvang)

De vier basisdoelen in relatie met de onderstaande pedagogische middelen (uitkomst van de vragenlijsten)

- 1) de leidster-kindinteractie
- 2) de binnen en buitenruimte
- 3) de groep
- 4) de activiteiten
- 5) het spelmateriaal

2.1 Emotionele veiligheid en de leidster-kindinteractie

Vraag:

op welke manier wordt de leidster-kindinteractie gebruikt om te werken aan het basisdoel 'emotionele veiligheid'.

Antwoord:

Zowel bij de gespecialiseerde- als bij de reguliere kinderopvang wordt er gewerkt met vast personeel (leidsters, invallers en stagiaires) die op vaste dagen in de week aanwezig zijn. Vanuit de antroposofie wordt aanwezigheid breder gezien want het gaat zowel om het fysiek als het geestelijk aanwezig zijn voor het kind. Door het 'aanwezig zijn' vanuit een zekere innerlijke rust, kan de leidster ook rust uitstralen waardoor kinderen zich veilig en geborgen voelen.

Binnen de geïntegreerde kinderopvang heeft elk kind een mentor die optreedt als contactpersoon voor ouders en derden. Zij werkt met haar kind aan, in overleg met ouders vastgestelde, ontwikkelingsvaardigheden gerelateerd aan een evt. ontwikkelingsachterstand. Dit *lijkt* staat enigszins in contrast met de antroposofische houding waarbij het kind zoveel mogelijk uitgelokt wordt tot nabootsing doordat de leidster met name huishoudelijke activiteiten uitvoert. *Maar alledaagse voor het kind bekende huishoudelijke handelingen zijn juist een mooie gelegenheid om bepaalde vaardigheden te ontwikkelen. Denk aan sorteren van het wasgoed op kleur, grootte, vorm of onderwerp.*

Een leidster-kindinteractie begint met een sensitieve en responsieve houding van de leidster. Vanuit het mensbeeld dat elk kind een uniek individu is met een eigen persoonlijkheid. Elk kind mag er zijn zoals het is!

Dit uit zich in het handelen door een liefdevolle en respectvolle benadering van elk kind. Het kind wordt aangesproken bij zijn naam, wordt verzorgd en getroost en zondig gecorrigeerd. Een responsieve leidster geeft elk kind aandacht (zowel verbaal¹⁰ als non-verbaal¹¹), is gevoelig voor de signalen van het kind en reageert vervolgens op gepaste wijze.

De leidster in de geïntegreerde groep sluit bovendien, zoveel mogelijk aan bij het ontwikkelingsniveau en *ontwikkelingsmogelijkheden* van elk individueel kind. *Zodat ook een kind dat motorisch niet in staat is bepaalde prikkels op te zoeken, deze aangereikt krijgt bijv. door de 'little room'.*

⁸ Dwz voor kinderen met een specifieke medische –en/of pedagogische zorgbehoefte.

⁹ Reguliere opvang op antroposofische grondslag.

¹⁰ Bijv. door benoemen, verwoorden, doorvragen, verbanden leggen, aanmoedigen, bekrachtigen.

¹¹ Bijv. door oogcontact, mimiek, lichaamshouding, gebaren.

Daartoe worden er bepaalde eisen aan de leidster in de communicatie met de kinderen (zowel op de geïntegreerde- als de antroposofische groepen) verondersteld. Van een leidster wordt verwacht dat ze in de communicatie let op oogcontact, nabijheid, aandacht, beurtgedrag, passend taalgebruik en actief kan luisteren. En dat ze kan zeggen wat ze ziet i.p.v. te interpreteren, duidelijk kan zijn, aansluit bij wat het kind auditief aankan (bijv. een kind met autisme) en gebaren, fotokaarten met concrete voorwerpen en picto's in de communicatie kan gebruiken. Belangrijk is dat dit alles met een (passend) gevoel voor humor gebeurt.

Binnen de geïntegreerde kinderopvang is men zich bewust dat `elk gedrag van een kind een functie/betekenis heeft. Door een handicap/stoornis is een kind soms niet in staat te zeggen wat het wil en dit laat zien door ongewenst gedrag te vertonen. *Het vraagt van de leidster een sensitieve houding om de onderliggende boodschap die het kind uitzendt, te vertalen. Want als het kind zich begrepen voelt draagt dit bij aan een gevoel van veiligheid. Ook door een duidelijk dagprogramma te ondersteunen met foto's of picto's zien kinderen wat er gaat gebeuren en dat geeft hen rust en houvast.*

Om inzicht te krijgen in de functie van het gedrag is het belangrijk om kinderen de nodige ruimte (zowel fysiek als geestelijk) te geven. Zo kunnen leidsters het gedrag van de kinderen observeren maar ook de autonomie van elk kind respecteren.

In het dagprogramma op de groepen is er volop gelegenheid voor het kind om zelf te kiezen met wie, met wat, waar en wanneer wordt gespeeld.

Samenvattend kan gesteld worden dat *alle leidsters op alle groepen* werken aan emotionele veiligheid van de kinderen door elk kind liefdevol en respectvol te bejegenen en professioneel te handelen.

Door de recente MISC cursus zijn leidsters opnieuw doordrongen van hun verantwoordelijkheid in de bijdrage die ze leveren aan de ontwikkeling van een kind tot een sociaal en emotioneel evenwichtig mens.

Emotionele veiligheid en de binnen en buitenruimte

Vraag:

Hoe wordt de binnen-en buitenruimte gebruikt om bij te dragen aan de emotionele veiligheid van de kinderen?

Antwoord:

Op alle groepen van Kombino zijn de groepen ondergebracht in hun eigen vaste ruimten. Elke groep heeft zijn eigen huiselijke sfeer door gebruik¹² van bepaalde kleuren, lichtbronnen, materialen waar kinderen `en leidsters zich prettig voelen. Daarbij wordt rekening gehouden met de leeftijd van de kinderen en de daarbij horende activiteiten. Zo is er voor baby's de mogelijkheid om ook buiten de box, veilig op een vaste plek (een afgebakende ruimte) te kunnen spelen. Voor de peuters en bijna-kleuters zijn er open kasten met speelgoed wat uitnodigt tot spel en tevens de fantasie prikkelt. In de gesloten kasten staat materiaal waar de kinderen samen met een leidster mee mogen spelen.

De ruimten zijn overzichtelijk ingedeeld met vaste plekken om te kunnen bouwen, met poppen te spelen, op de bank een boekje te kunnen lezen, aan tafel te eten, in de badkamer te plassen, handen te wassen en in de slaapkamer in een eigen bedje te slapen.

¹² Vanuit de antroposofie wordt de ruimte ingericht door gebruik van zoveel mogelijk natuurlijke kleuren en materialen.

Op de geïntegreerde groepen is er bovendien ruimte om individueel met 1 of meerdere kinderen apart te werken aan bepaalde vaardigheden.

Alle groepen gebruiken voor de kinderen een eigen vaste plek aan de kapstok voor hun jas en een eigen mandje voor schoenen en andere bezittingen van het kind.

Op beide locaties is er de mogelijkheid om buiten spelen op een afgebakend en overzichtelijk terrein. Er is ruimte om lekker achter elkaar aan te rennen en te fietsen of om rustig in de zandbak taartjes te bakken of in de 'boot' een tocht te maken.

Emotionele veiligheid en de groep

Vraag:

Op welke wijze kan de groep zorgen dat een kind zich emotioneel veilig voelt?

Antwoord:

De kinderen op Kombino maken deel uit van een verticale (0 t/m 4 `a 5 jaar) of een horizontale (4 t/m 5 jaar) groep. Over het algemeen blijven de kinderen tot het moment dat ze naar school (regulier of speciaal) gaan of naar een andere vorm van dagbesteding. Ze verblijven voor langere tijd in eenzelfde groep waardoor ze vertrouwd en bekend zijn met zowel de leidsters en kinderen, als met de geldende regels¹³ en het dagprogramma. De leidsters zijn bekend met de eigenheid van elk kind en houden daar rekening mee door aan te sluiten bij de behoeften van het kind. Zo heeft bijv. het ene kind sterk de behoefte om even alleen te spelen voordat het kan meedraaien in de activiteiten met de groep. En een ander kind wil direct samen met een ander kind in de poppenhoek spelen of even lekker bij 'juffie' op schoot knuffelen voordat het gaat spelen.

Wanneer kinderen voor langere tijd in dezelfde groep verblijven, is er gelegenheid om vriendjes en vriendinnetjes op te doen. Deze vriendschappen worden door de leidsters aangemoedigd door het samen spelen en samen werken te stimuleren en positief te benoemen. Kinderen krijgen ook de gelegenheid om 'conflicten' op te lossen *in een veilige omgeving en met ondersteuning van de leidsters hiermee te leren omgaan. Dit is belangrijk voor de verdere sociale redzaamheid op een basisschool bijvoorbeeld.*

Communicatie is ook binnen het groepsgebeuren enorm belangrijk. Kinderen wordt geleerd om te vragen om bijv. hulp, om een boterham of om met speelgoed te spelen. Bovendien leren ze tijdens de groepsactiviteiten zoals het eten, om op hun beurt te wachten, om naar een ander kind te luisteren wanneer deze iets vertelt. Ook op dit gebied hebben de leidsters een voorbeeldfunctie. Zij 'leven voor', geven gestalte aan het op je beurt wachten, aan het vragen om bijv. een bord of om mee te mogen spelen.

Binnen de geïntegreerde groepen is het gebruik van ondersteunende middelen zoals picto's, foto's en gebaren ingebed in de communicatie met de kinderen.

Door een duidelijke communicatie is het voor iedereen op de groep zichtbaar en hoorbaar, hoe er met elkaar wordt omgegaan. De leidsters hebben ook hier een voorbeeldfunctie! Kinderen voelen zich veilig en beschermd als ze op de leidsters vertrouwen dat zij 'optreden' wanneer een ander kind hen pijn doet. Voor de kinderen moet ook duidelijk zijn wat er gebeurt als je je ongewenst gedraagt. Dan wordt het kind naar gelang zijn leeftijd/ontwikkelingsniveau, aangesproken op zijn handelingen.

¹³ Zie ook het stuk over socialisatie.

Er wordt benoemd wat er gebeurde en wat de consequenties zijn. Het kan zijn dat een kind even in dezelfde ruimte apart wordt gezet (evt met de emotiepop) om tot rust te komen totdat het weer kan deelnemen aan het groepsgebeuren.

Binnen de antroposofische groep wordt een kind zingend gecorrigeerd en een alternatief aangeboden. *Om te benadrukken dat het gedrag wordt afgewezen en niet het kind.*

Emotionele veiligheid en de activiteiten

Vraag:

Hoe kunnen activiteiten bijdragen aan het gevoel van emotionele veiligheid van de kinderen?

Antwoord:

Op alle groepen is er een afwisseling tussen de momenten van rust en van actie.

Deze momenten liggen vast in de structuur van het dagprogramma. Op vaste tijden wordt er vrij gespeeld, gegeten, geslapen, buiten gespeeld, een gezamenlijke activiteit gedaan enz.

Tijdens de actiemomenten is er zowel ruimte om zelf te spelen met zelfgekozen materiaal als wel om samen te spelen.

Het eigen initiatief van het kind wordt daarbij *aangemoedigd*/gestimuleerd. De antroposofie noemt dit 'initiatiefkracht'.

Leidsters ondersteunen de kinderen bij de individuele- of groepsactiviteiten op verschillende manieren. Dit hangt af van het betreffende kind, de situatie en het materiaal. Zo zal een leidster minder snel geneigd zijn tot handelen wanneer een sociaal weerbaar kind samenspeelt met een kind waar het vaker mee heeft gespeeld.

Maar een kind dat nog niet zo ver is en nog niet verbaal sterk is, heeft wel behoefte aan ondersteuning van een leidster. Zij zal afhankelijk van de situatie passief of actief ondersteunen. Ze kan het kind observeren en zo nodig non verbaal aanmoedigen, geruststellen, zo nodig actief mee spelen, benoemen wat er gebeurt en voordoen hoe het kan spelen met de ander en/of materiaal. Of door het kind op schoot te nemen, de handen even vast te houden en samen de activiteit uit te voeren.

Het is belangrijk om activiteiten aan te bieden die de nieuwsgierigheid van de kinderen prikkelt en uitnodigt mee te willen doen. Om hun aandacht vast te houden en daadwerkelijk de activiteit te kunnen doen, is het belangrijk om het doel ervan te benoemen. Kinderen horen wat de betekenis is van de activiteit en ontlenen houvast door te weten wat er van hen wordt verwacht. Onduidelijkheid kan het gevoel van het niet kunnen, van onzekerheid, opgeven en zelfs ongewenst gedrag in de hand werken. *Mede door de MISC cursus zijn leidsters zich opnieuw bewust van de betekenis van benoemen en verwoorden voor opgroeiende kinderen.*

Naast de structuur van het dagprogramma is er ook structuur in de volgorde van bijv. het binnenkomen. Eerst wordt de jas uitgedaan en aan de kapstok gehangen, daarna de schoenen uit en pantoffels aangedaan, waarna de leidster en kind elkaar begroeten met een hand. Bij een groep wordt dit moment ook gebruikt om samen de fotosleutelhanger op te hangen.

Op vaste momenten in het jaar wordt aandacht besteed aan de vieringen, bepaalde rituelen zoals de geboorte van een broertje of zusje, verjaardagen en afscheid nemen i.v.m. het naar school gaan en verjaardagen van kinderen en leidsters. En 1x per 7 weken staat het werken op de groep in het teken van een bepaald thema.

De antroposofische groep heeft daarentegen elke 8 weken een thematafel.

Zij besteden ook aandacht aan bijv. Driekoningen of het St. Michaëlsfeest naast de bekende vieringen als Pasen, Sinterklaas en Kerstmis.

Emotionele veiligheid en het spelmateriaal

Vraag:

Hoe kan spelmateriaal ingezet worden om kinderen een veilig gevoel te geven?

Antwoord:

Het is een taak van de leidsters om kinderen te leren hoe zij met spelmateriaal om te gaan maar zonder hen te beperken in hun behoefte te experimenteren met het materiaal.

Eenzijds krijgen kinderen daar ruimte voor, afhankelijk van of een kind dat aan kan en passend is in de situatie. Anderzijds zal een leidster het kind begeleiden en ondersteunen bij diens keuze voor onbekend materiaal door het voor en/of samen te spelen.

Ook hier zijn de leidsters weer een voorbeeld hoe om te gaan met het materiaal *zonder het kind te beperken in zijn exploratiedrang*. Na het spelen wordt het samen opgeruimd en teruggezet op de vaste plek in de kast. Bovendien benoemen leidsters wat het kind wel en niet mag doen met het materiaal bijv. niet gooien met de bal maar wel rollen.

2.2 Persoonlijke competenties en de leidster-kind interactie

Vraag:

Op welke wijze kan de leidster-kindinteractie de persoonlijke competenties¹⁴ van de kinderen helpen ontwikkelen?

Antwoord:

In de interacties met de kinderen stimuleert de leidster hen op verschillende manieren. Op een verbale manier zoals het benoemen van wat het kind doet, belonen met uitleg van datgene wat het kind goed kan, verwoorden van wat er gebeurt in het spel van het kind en voor het kind de relaties te leggen met eerdere ervaringen enz. *Leidsters maken ook gebruik van hun mimiek en expressie om kinderen aan te moedigen en belonen bijv. door een duim op te steken.*

Door materiaal af te stemmen, te matchen op het ontwikkelingsniveau en behoeften van het kind, dit materiaal te koppelen aan het thema, vergroot de leidster de kans op succes bij het kind. Wanneer deze ervaart dat hij zelfstandig met het materiaal kan werken, geeft dat zelfvertrouwen en een gevoel van bekwaamheid. Andere kinderen hebben baat bij wat extra ondersteuning door het materiaal samen met de leidster te verkennen, door 't samendoen en nadoen. Kinderen leren door herhaling en leidsters spelen op deze behoefte in door hen dezelfde activiteiten/materiaal aan te bieden, zo nodig met variatie om het boeiend te houden. De leidster heeft ook hier een voorbeeldfunctie.

Leidsters die werken vanuit de antroposofische visie, proberen door zinvolle handelingen bijv. was vouwen of tafeldekken, kinderen uit te lokken tot nabootsing.

¹⁴ Hier worden persoonskenmerken bedoeld zoals veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit.

Persoonlijke competenties en de binnen-buiten ruimte.

Vraag:

Hoe wordt de ruimte binnen en buiten, ingezet ten behoeve van de persoonlijke competenties van de kinderen?

Antwoord:

In de ruimten binnen zijn verschillende hoeken gecreëerd bijv. poppen- en bouwhoek; een hoekje om alleen aan een tafel te zitten en een poppenhuis. De kinderen worden uitgedaagd en geprikkeld tot spelen doordat leidsters de (veilig ingerichte) hoeken aantrekkelijk maken bijv. door van de poppenhoek een spannende tent te maken of net wat ander speelgoed klaar te zetten op een andere plek. Een grote mand in het midden van de ruimte nodigt uit tot openmaken en met de inhoud kunnen ze zich verkleden en hun eigen fantasiespel beginnen. Kinderen worden zo aangemoedigd om op ontdekkingstocht te gaan.

Ook buiten het lokaal, op de gang/hal kan worden gespeeld bijv. bij slecht weer. Dan kan er op auto's worden gereden, gerend of gegymd met een glijbaan of ballenbak.

Buiten zijn er, afhankelijk van de locatie, verschillende hoekjes waar kinderen zich kunnen verstoppen of rustig kunnen spelen. Maar er is ook ruimte om te rennen, fietsen en voetballen.

Zowel binnen als buiten gelden duidelijke regels om de veiligheid van de kinderen te bewaken. Naast de omgangsregels (bijv. elkaar geen pijn doen) zijn er ook regels met het oog op de ruimte. Zo mag er binnen niet worden gerend maar rustig gelopen. Met de bal gooien/schoppen mag alleen buiten gebeuren.

Bij het herhaaldelijk benoemen van deze regels wordt zoveel mogelijk een korte uitleg gegeven waarom iets niet kan/mag. Dat motiveert kinderen om zich aan de regels te houden. Het spreekt vanzelf dat er altijd onder begeleiding van de leidsters buiten wordt gespeeld.

Persoonlijke competenties en de groep.

Vraag:

Hoe kan de groep van het kind bijdragen aan het ontwikkelen van persoonlijke competenties?

Antwoord:

Binnen de groep is er aandacht voor elk kind. Dat begint al bij binnenkomst wanneer kinderen worden aangemoedigd om zelfstandig hun jas op te hangen.

Tijdens de groepsactiviteiten zoals bijv. zingen en vla/fruit eten, worden de kinderen om de beurt aangesproken met de vraag wat ze willen zingen, eten en drinken. Vaak gaan deze korte aandachtsmomenten gepaard met een gesprekje over iets wat het kind heeft meegemaakt. Tijdens deze activiteiten leren de kinderen op hun beurt te wachten, te luisteren naar wat er wordt gevraagd en netjes leren vragen om eten/drinken.

De groep functioneert als een sociale leeromgeving waarin kinderen door voordoen en imiteren, leren ze zich sociaal wenselijk te gedragen. Zo wordt er temidden van andere kinderen het 'mijn' en 'dijn', het leren delen en samenspelen, uitvoerig geoefend. Dit geldt ook voor het ruzie maken en het weer goed maken met elkaar; het troosten; het samen plezier maken; om hulp leren vragen enz.

Gedurende de rest van de dag krijgen de kinderen individuele aandacht doordat ze mogen helpen met tafeldekken, afruimen, afwassen, schoonmaken of andere taken. Deze taken mogen ze zo zelfstandig mogelijk uitvoeren zodat ze ervaren dat ze dit ook daadwerkelijk kunnen. Dit versterkt hun zelfvertrouwen.

Door samen te werken ervaren ze bovendien hoe leuk dit kan zijn.

Wanneer de kleintjes slapen is er voor de oudere kinderen ruimte om individueel met een leidster een spelletje te doen, een boekje te lezen of iets dergelijks.

Op de antroposofische groep wordt er bewust onderscheid gemaakt tussen oudste kinderen en de wat jongere. Er wordt van hen verwacht zorgzaam te zijn voor de kleintjes op de groep.

Persoonlijke competenties en activiteiten

Vraag:

Hoe kan het aanbod van activiteiten aansluiten op persoonlijke competenties?

Antwoord:

De gehele dag worden de kinderen op de groep 'gevolgd', is er oog voor hun behoefte aan zelfstandigheid en zelfredzaamheid en wordt hun eigen initiatief en interesse gestimuleerd. Activiteiten zijn het middel waarmee aan persoonlijke competenties wordt gewerkt. Zo leren kinderen dat ze op hun beurt moeten wachten, zowel tijdens het eten, als bij het doen van een spelletje of het buiten fietsen.

Activiteiten die gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties zijn volgens de leidsters;

- . het samen of alleen liedjes zingen in de kring.
- . aan tafel eten en drinken
- . het voorlezen
- . brood/koekjes bakken
- . buiten spelen
- . schilderen, tekenen, kleuren en knutselen
- . puzzelen
- . samen schoonmaken, afwassen, afruimen, tafeldekken, was opvouwen, boodschappen opruimen

Maar ook activiteiten die zich buiten het dagverblijf afspelen zoals zwemmen, boodschappen doen, naar de kinderboerderij en speel-o-theek.

Persoonlijke competenties en spelmateriaal

Vraag:

Wat is de relatie tussen de ontwikkeling van persoonlijke competenties en spelmateriaal?

Antwoord:

Leidsters bieden de kinderen spelmateriaal aan dat aansluit bij hun ontwikkeling, leeftijd en belevingswereld. Materiaal dat uitnodigt tot spelen en ontdekken en de fantasie prikkelt. Maar ook materiaal dat de denkontwikkeling aanspreekt en samen met een leidster wordt ontdekt/gespeeld waarbij spelenderwijs vaardigheden geoefend kunnen worden.

Op de antroposofische groep wordt dit bewust niet gedaan vanuit de visie dat de eerste 7 jaar van de kinderlijke ontwikkeling in het teken staat van de zintuigen.

Om deze te prikkelen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurlijke materialen in rustige kleuren *waarmee kinderen vrij zijn er zelf een vorm bij te bedenken/betekenis toe te kennen. Wanneer dit door de leidster vervolgens wordt benoemd draagt dit op een natuurlijke manier bij aan de denkontwikkeling.*

Voor al het materiaal op alle groepen geldt dat er zuinig wordt omgegaan met het speelgoed en er eerst opgeruimd wordt voordat er met iets anders wordt gespeeld. Buiten zijn er regels dat er voorzichtig met de fietsen en ander materiaal wordt omgegaan. Dat er bij het fietsen rekening gehouden moet worden met de andere kinderen. En het zand moet in de zandbak blijven.

2.3 Sociale competenties en de leidster kindinteractie.

Vraag:

Op welke manier kan een leidster in haar interacties met de kinderen hen sociale competenties helpen ontwikkelen?

Antwoord:

Zowel op de geïntegreerde als op de reguliere groepen wisselen de gezamenlijke- en individuele activiteiten elkaar af.

Vaardigheden als elkaar helpen, samenspelen en samenwerken zijn voor de leidster de hele dag een aandachtspunt. Ze zal dit in relevante situaties voor de kinderen duidelijk en herhaaldelijk benoemen, vaak voordat de kinderen gaan spelen en niet pas als dit uit de hand loopt.

Tijdens het vrije spel is de leidster fysiek aanwezig door dichtbij de kinderen te gaan zitten en hen te observeren. Zo nodig grijpt ze in bij conflicten als de kinderen er zelf niet uit lijken te komen.

Kinderen krijgen de ruimte om hun voorkeur voor materiaalkeuze uit te spreken maar ook om aan te geven naast wie ze willen zitten of mee willen spelen.

In de geïntegreerde groepen worden sommige kinderen, na overleg met ouders en orthopedagoog, met extra aandacht en hulpmiddelen zoals emotiepoppen, picto's en gebaren ondersteund bijv. bij het communiceren of samenspelen.

Op de antroposofische groep worden de oudere kinderen bewust betrokken bij de verzorging van de jongere kinderen om hen sociale verantwoordelijkheid te helpen ontwikkelen.

In alle groepen zijn de leidsters duidelijk en consequent in hun benadering van de kinderen. Ze geven de kinderen de ruimte om met elkaar om te leren gaan door spel maar moedigen hen ook aan elkaar te helpen, te troosten en met elkaar te communiceren.

Sociale competenties en de binnen- en buitenruimte

Vraag:

Hoe kan de binnen- en buitenruimte bijdragen aan het ontwikkelen van sociale competenties?

Antwoord:

Het is de bedoeling dat er zowel binnen als buiten, op alle groepen, gelegenheid is voor kinderen om gevarieerde spelervaringen op te doen. Zowel binnen als buiten is er gelegenheid om actief alleen of samen bezig te zijn door de inrichting maar ook door de variatie in spel materiaal. Buiten is er volop gelegenheid om met fietsjes, loopauto's, bal, step etc. met elkaar te (leren)spelen. De kinderen leren om te vertellen waar ze mee willen spelen; op welke manier ze dat kunnen doen; elkaar te helpen om bijv. te leren fietsen; met elkaar een oplossing bedenken wanneer bijv. meerdere kinderen op hetzelfde moment met hetzelfde materiaal willen spelen.

Zo komt tijdens het samen in de zandbak spelen, vanzelf het delen van de schepjes en emmertjes of het samen maken van een zandtaart aan de orde. *Leidsters lokken dit ook uit door zelf mee te doen.*

Vanuit de antroposofische visie is de ruimte zodanig ingericht dat de kinderen geprikkeld worden tot fantasiespel door bijv. een mand met kleden en lappen. De ene keer verkleden ze zich ermee, de andere keer maken ze er samen een tent van.

Tevens wordt er dagelijks aandacht besteed aan het nat-in-nat schilderen. Dat doen de kinderen individueel terwijl ze samen rond de tafel zitten *en verf leren delen en aandacht krijgen voor elkaars werk.*

Sociale competenties en de groep

Vraag:

Hoe kan de groep benut worden om het kind sociale competenties te helpen ontwikkelen?

Antwoord:

Voor alle kinderen in alle groepen geldt dat ze deel uitmaken van een groep waarin vanzelfsprekend het leren delen en samen spelen dagelijks aan de orde komt. Het is de taak van de leidsters om deze vaardigheden bij de kinderen in de groep te begeleiden. Door hen voldoende ruimte te geven dit te oefenen. Bovendien staan leidsters zelf model voor sociaal gewenste vaardigheden waaronder naar elkaar luisteren, elkaar helpen en andere omgangsvormen.

Op de antroposofische groepen wordt de Kabouter tijdens het ochtendritueel ingezet om naar elkaar leren luisteren, voor de kinderen te benoemen en te oefenen.

Sociale competenties en activiteiten

Vraag:

Hoe kunnen activiteiten op de groepen zodanig georganiseerd worden, dat er gelegenheid is om sociale vaardigheden te ontwikkelen?

Antwoord:

De antroposofische groepen starten 's ochtends gezamenlijk en sluiten de dag ook gezamenlijk af. Op beide momenten wisselt de samengestelde groep van samenstelling en dat vraagt van kinderen een bepaalde flexibiliteit. Dit biedt mogelijkheden om ook met kinderen buiten de eigen groep te spelen en bezig te zijn.

Vanuit de antroposofische visie is de vrije keuze van het kind om mee te doen met de groep een belangrijk uitgangspunt. *Zo leren kinderen dat ze een keuze hebben en dat ze zich daarover uit mogen en kunnen spreken.*

Op alle groepen is er een duidelijke verdeling tussen de groepsmomenten zoals het samen aan tafel eten, drinken of andere activiteiten en de meer in kleinere groepjes of 1-op-1 contacten.

Alle activiteiten bieden de kinderen gelegenheid om sociaal gedrag te ontwikkelen zoals het leren wachten op je beurt; het leren luisteren naar de ander; het stil leren zijn; het elkaar leren kennen bij naam en deze durven gebruiken in het contact maken; het voor elkaar zorgen door elkaar te helpen. Boven alles leren de kinderen dat het ook leuk is wanneer je samen bezig bent en daar plezier aan kunt beleven.

Sociale competenties en het spelmateriaal

Vraag:

Hoe kan spelmateriaal ingezet worden om sociale vaardigheden te leren?

Antwoord:

Alle groepen beschikken over een uitgebreid assortiment aan spelmateriaal. Bij de aanschaf wordt rekening gehouden met de verschillende leeftijden en ontwikkelingsniveaus. Bovendien is er een verschil tussen materiaal dat een beroep doet op het bewegen, zoals een glijbaan of trampoline en materiaal waarbij de oog-handcoördinatie wordt aangesproken. Zowel bij de glijbaan leren kinderen op hun beurt te wachten als bij het doen van een gezelschapsspelletje.

Belangrijk is dat het materiaal van nature uitdagend is door uitstraling bijv. door kleur en/of vorm. Het kan ook uitdagend worden aangeboden doordat de leidster het op verschillende manieren weet aan te bieden. Zowel met de hele groep, individueel of in kleinere groepjes afhankelijk van het onderdeel in het dagprogramma.

Op de geïntegreerde groepen en met name de voorschoolse groep, is dit een belangrijk aandachtspunt. Materiaal wordt bewust ingezet om bepaalde individuele ontwikkelingsdoelen, waaronder de sociale, bij kinderen te helpen ontwikkelen.

2.4 Overdracht van waarden & normen en de leidster-kindinteractie

Vraag:

Welke richtlijnen worden gehanteerd bij het overdragen van waarden en normen op de kinderen?

Antwoord:

In de interacties met de kinderen worden de algemeen sociaal wenselijke waarden en normen door de leidsters voorgeleefd en uitgedragen. Zij zijn zich ervan bewust dat zij een voorbeeld zijn willen kinderen dit sociaal wenselijke gedrag leren door nabootsing.

Als belangrijke omgangsregels worden genoemd;

*elkaar aanspreken bij de naam

*een hand geven ter begroeting en bij het afscheid

*dag zwaaien

*alsjeblieft en dank je wel gebruiken

*sorry leren zeggen

*op je beurt kunnen wachten

*eten en drinken gebeurt aan tafel

*op elkaar kunnen wachten met eten tot iedereen een boterham heeft

*niet met volle mond praten

*je eigen jas en tas ophangen en schoenen uitdoen

- *om iets kunnen vragen bijv. een boterham
- *speelgoed na gebruik netjes opruimen en er zuinig omgaan
- *na wc bezoek handen wassen en afdrogen
- *om hulp kunnen vragen
- *een ander vragen om speelgoed ipv het van elkaar afpakken
- *leren delen en samenspelen met hetzelfde speelgoed
- *elkaar geen pijn doen!
- *niet gooien met speelgoed
- *binnen niet rennen maar lopen
- *stil kunnen zijn als een ander praat
- *kunnen luisteren naar elkaar
- *een vraag verbaal/non verbaal kunnen beantwoorden
- *niet zomaar aan andermans spullen komen
- *elkaar niet plagen
- *niet schreeuwen, slaan, schelden
- *elkaars wensen respecteren bijv. niet willen knuffelen
- *de vragen van de kinderen serieus nemen
- *voor elkaar zorgen en elkaar helpen
- *het anders zijn bijv. door uiterlijk waarneembare handicap, respecteren

Dit socialisatieproces vindt zijn oorsprong in zowel het pedagogisch beleidsplan als – werkplan. Tijdens de periodieke teamvergaderingen en kindbesprekingen komt het omgaan met waarden en normen regelmatig ter sprake. Bijvoorbeeld het omgaan met bepaald ongewenst gedrag van een kind. Dan worden er zo nodig aparte afspraken gemaakt.

Over het algemeen geldt dat een kind dat ongewenst gedrag vertoont, op ooghoogte wordt aangesproken op zijn gedrag door dit concreet voor hem te benoemen. Het wordt na 2x waarschuwen even op een stoeltje apart gezet, zo nodig gebruikmakend van meerdere zintuigen door het even vast te pakken. In de voorschoolse groep wordt dit bovendien ondersteund door het kind een emotiepop te geven. Zo krijgt een boos kind een boze emotiepop totdat het is gekalmeerd. Dan wordt concreet benoemd wat er gebeurde zodat kind inzicht krijgt in oorzaak-gevolg oftewel actie-reactie. Het omgaan met ongewenst gedrag wordt in alle gevallen afgerond voordat het kind weer kan deelnemen aan het groepsgebeuren. Afhankelijk van de situatie en het ontwikkelingsniveau van het kind, kan er samen met het kind gezocht worden naar een oplossing.

Voor de antroposofische groep geldt dat het ongewenste gedrag van een kind zo rustig en neutraal mogelijk wordt omgebogen door het kind uit de situatie te halen en een alternatief aan te bieden. Als dat niet helpt wordt een kind zingend gecorrigeerd.

Voor alle groepen geldt dat van de leidsters wordt verwacht dat zijzelf het voorbeeld zijn in het voorleven van bovenstaande waarden en normen. Dit vraagt het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen. Een vaardigheid die voortdurend aandacht vraagt, ook in het kader van kwaliteitsbewaking.

De overdracht van waarden & normen en de binnen- en buitenruimte.

Vraag:

Hoe wordt er omgegaan met de ruimten zodat het prettig omgaan is met elkaar?

Antwoord:

Alle leidsters maken duidelijke afspraken met elkaar over het gebruik van de ruimten en spreken elkaar er op aan wanneer daarvan wordt afgeweken. In de periodieke teamvergaderingen kunnen afspraken en regels aan de orde komen. Zo zijn er vaste plekken waar het speelgoed wordt opgeruimd zowel door de leidsters als door de kinderen.

Door de kinderen te observeren hoe zij de ruimte gebruiken kan deze eventueel aangepast worden qua inrichting en opruimplekken.

Het is belangrijk dat de ruimten, zowel binnen als buiten aan het einde van de dag opgeruimd worden achtergelaten.

Vanuit de antroposofische visie wordt elk seizoen de seizoenskast en lamp aangepast.

De overdracht van waarden en normen en de groep

Vraag:

Welke rol speelt de groep bij het overdragen van waarden en normen zodanig dat dit voor de kinderen een verrijking betekent?

Antwoord:

Op de groepen wordt, indien mogelijk, rekening gehouden met de religie en cultuur van elk kind. Met de ouders worden daar afspraken over gemaakt die weer doorgesproken worden met de betrokken collega's.

Binnen de cultuur van Kombino moet het voor iedereen op de groepen duidelijk zijn dat er bepaalde regels gelden. Deze worden dan ook dagelijks herhaald en ook besproken wanneer er zich op de groep een bepaalde situatie voordoet. Kinderen, maar ook leidsters, die zich daar niet aan houden, worden daarop aangesproken.

Tijdens uitstapjes naar bijv. speeltuin of kinderboerderij, gelden er strenge regels met het oog op de fysieke veiligheid van de kinderen.¹⁵

In het groepsgebeuren worden normen en waarden ook in de vorm van bepaalde rituelen met de kinderen besproken en beleefd. Een voorbeeld zijn bepaalde vieringen zoals Pasen en Kerst waar op de groepen uitgebreid aandacht aan wordt besteed door een gezamenlijke maaltijd waar soms ook ouders bij worden betrokken.

Of het vieren van een huwelijk van een van de leidsters of vertrek van een kind. Door daar met elkaar bewust bij stil te staan en alle aspecten eromheen voor de kinderen te beleven en te benoemen, afgestemd op hun ontwikkelingsleeftijd, krijgt dit voor de kinderen betekenis. Een verrijking van hun eigen leefwereld.

De overdracht van waarden en normen en activiteiten

Vraag:

Hoe kun je waarden en normen op kinderen overbrengen en hen andere culturen leren respecteren met behulp van activiteiten?

Antwoord:

Alle leidsters vinden het belangrijk, onafhankelijk van welke activiteit dan ook, dat er naar elkaar wordt geluisterd; dat er wordt ingegaan op waar de kinderen mee komen; dat kinderen

¹⁵ Zie ook bij stappenplan naar buiten.

ervaren dat ze worden begrepen; dat ze worden geholpen bij het om leren gaan van moeilijke situaties zoals die zich voor kunnen doen.

Aansluitend bij de gebeurtenissen in het leven van de kinderen, worden activiteiten gedaan zoals bij de geboorte van een baby-zusje/broertje waarbij wordt getrakteerd en er met de hele groep ter felicitatie iets wordt geknutseld.

Aan diverse gebeurtenissen wordt door middel van het voorlezen van een (prenten)boek aangesloten op de belevingswereld van de kinderen. Deze activiteit biedt volop gelegenheid om via gesprekjes met de kinderen van alles te behandelen.

Maar ook tijdens de gezamenlijke maaltijd wanneer blijkt dat er kinderen zijn die geen varkensvlees mogen eten in verband met hun geloof. Of een kind geen melkproducten mag, speciaal brood heeft of medicijnen moet slikken, geeft dat gelegenheid om op eventuele vragen van kinderen in te gaan. De ervaring leert dat kinderen niet zo snel iets gek vinden en de eenvoudige uitleg vaak probleemloos accepteren.

Het is logisch dat ook hier het de leidsters zijn die bewust dienen te zijn van hun eigen houding ten opzichte van waarden en normen, ook die van andere culturen. Deze innerlijke houding bootsen kinderen immers na, is de visie die met name door de antroposofische groep wordt onderschreven.

Het eigen maken van waarden en normen en het spelmateriaal

Vraag:

Op welke manier kan spelmateriaal worden ingezet om waarden en normen op kinderen over te brengen?

Antwoord:

Het is met name vanuit de antroposofie dat er op de groep spelmateriaal aanwezig dient te zijn dat betrekking heeft op alledaagse huishoudelijke activiteiten. Omdat kinderen het gedrag van volwassenen nabootsen geeft dit materiaal daar alle gelegenheid toe. Zo is er een keukentje met alle attributen die daarbij horen; een winkeltje; een strijkplank; poppen met bedjes en buggy's. Maar ook de kist met verkleedspullen geeft mogelijkheden om daar vorm aan te geven.

Dit materiaal is ook op de andere groepen aanwezig en biedt door poppen met een verschillende uiterlijk en boekjes met verhalen uit/over verschillende landen, nog meer gelegenheid om andere culturen/gebruiken ter sprake te brengen.

In de omgang met het spelmateriaal is het belangrijk dat de kinderen er voorzichtig mee om leren gaan, het materiaal waar mee wordt gespeeld bij elkaar wordt gehouden en dat er na het spelen altijd wordt opgeruimd. Een stukje gezamenlijke verantwoordelijkheid dus.

In de voorschoolse groep wordt het spelmateriaal ook gezamenlijk schoongemaakt.

Daar wordt het naspelen van huishoudelijke activiteiten uitgebreid door de kinderen te betrekken bij het tafeldekken, afruimen, afwassen, vegen en boodschappen doen.

Hst 3 Een dag op Kombino (gespecialiseerde of reguliere kinderdagopvang)

*Locatie Schuitwater: de Paarse vlinders

*Locatie Fonteinbos: bij de Regenboog vlinders
bij de Bonte Vlinders

Kombino Kinderopvang Dagindeling van de Paarse Vlinders

07.45 - 08.30: Kinderen worden gebracht door ouders of taxi en mogen na het begroetingsritueel vrij spelen.

08.30 -09.30: Het dagprogramma voor het 1^e deel van de dag wordt, d.m.v. foto's/picto's, samen met de kinderen opgehangen.

Kinderen mogen kiezen om alleen/samen te spelen met speelgoed. Afhankelijk van het spelmateriaal wordt er vrij in de ruimte, aan tafel of in een bepaalde hoek van de klas gespeeld. Met zorg-kinderen wordt individueel gewerkt aan werk-doelen¹⁶.

09.30 - 10.00: Het opruimen wordt aangekondigd door een lied en met elkaar wordt opgeruimd. Ieder kind pakt een stoeltje en zet dat in de kring om samen te gaan zingen.

10.00 -10.30: Elk kind pakt zijn stoeltje en ruimt dat op, onder begeleiding van het lied, om aan tafel te gaan drinken en fruit/vla te eten. Ook hier wordt weer een liedje gezongen. Daarna worden de 1^e reeks picto's/foto's vervangen door de volgende reeks.

10.30 - 12.00: Er wordt afgeruimd en gezichten en handen schoongemaakt. Dan volgt de toilet/verschoonronde voordat er gezamenlijk een activiteit¹⁷ wordt gedaan of individueel met een kind aan een ontwikkelingsstapje gewerkt; buiten gespeeld; naar de speel-o-theek; boodschappen gedaan enz.

12.00 - 13.00: Samen met de kinderen wordt er tafel gedekt; handen gewassen en aan tafel gegeten na het zingen van het 'smakelijk eten lied'. De picto's/foto's worden weggehaald en de nieuwe voor de 3^e deel van de dag, opgehangen.

13.00 - 14.30: Na de toilet/verschoonronde gaan de slapers naar bed en de opblijvers mogen vrijspelen of gaan een activiteit bijv. individuele activiteit met ontwikkelingsmateriaal.

14.30 - 15.30: Kinderen worden uit bed gehaald en aangekleed om gezamenlijk aan tafel iets te drinken en te eten. Erna worden voor de laatste keer de picto's/foto's vervangen.

15.30-18.00: Dit is een tijde waarop vaak wordt buitengespeeld. Ook is er vrij spel mogelijk op de groep. In individuele gevallen wordt er nog een warme maaltijd gegeten voordat een kind naar huis gaat.

Om 16.15 uur wordt de eerste groep kinderen opgehaald door de taxi en zo langzamerhand is het voor alle kinderen tijd om naar huis te gaan.

¹⁶ Alle kinderen met een zorgvraag hebben per 6 weken doelen waaraan gewerkt wordt
1x per week komt de logopediste en fysiotherapeute voor kinderen die dat nodig hebben.

¹⁷ 1 à 2 x per week wordt er geknutseld.

Kombino Kinderopvang Dagindeling van de Bonte Vlinders

07.00-09.00: Ontvangst van de kinderen op één groep, rond half 9 gaan we met onze kinderen naar onze eigen groep.

09.15-09.45: We gaan nu met de kinderen aan tafel yoghurt en vla eten. Dit doen we om het dagprogramma te starten met elkaar. En door met elkaar aan tafel te zitten leren de kinderen om op elkaar te wachten met eten, ze leren eten met een lepeltje en netjes eten.

10.00-11.00: Na het eten worden de kinderen van tafel gehaald en kunnen de grote kinderen gaan plassen de kleintjes worden verschoond. Na het plassen gaan ze spelen in de ruimte, of als het mooi weer is spelen ze buiten. Hiermee leren de kinderen de ruimte kennen, ze leren samen spelen en ze kunnen lekker hun energie even kwijt. Soms doen we ook een activiteit met de kinderen rond dit tijdstip. Dit kan knutselen zijn, liedjes zingen of een boekje voorlezen.

Met deze activiteiten proberen we soms wat rust te creëren in de groep, hun grove en fijne motoriek te stimuleren en hun taalontwikkeling te stimuleren. Het is fijn en gezellig om samen een activiteit te doen en de kinderen vinden het ook altijd erg leuk!

11.00-11.15: Nu gaan we samen met de kinderen opruimen. We zingen dan een liedje over opruimen en ruimen tegelijk met z'n allen het speelgoed op. Als het speelgoed is opgeruimd gaan we aan tafel om een boterham te eten.

11.15-12.15: We eten met z'n allen brood aan tafel. Als eerst mogen de kinderen zelf een boterham smeren en kiezen wat ze op hun boterham willen en als iedereen een boterham heeft zingen we het liedje: "smakelijk eten" en daarna mogen ze gaan eten, netjes met een vorkje.

Nu krijgen ze ook allemaal een beker melk erbij. Dit is voor de kinderen een rustmoment op de dag. Ze vinden het gezellig om met elkaar te eten en leren ook rekening met elkaar te houden, door op elkaar te wachten. Als iedereen klaar is met eten, krijgen ze een washandje om het gezichtje en de handjes schoon te maken en als ze schoon zijn, mogen ze van tafel. De kinderen leren zo ook de manieren van het netjes aan tafel met een vorkje eten.

12.15-12.30: Als de kinderen van tafel zijn kleden we ze uit en krijgen ze een slaapzakje aan om te gaan slapen. We laten de kinderen die het kunnen zoveel mogelijk zichzelf uit te kleden, zodat ze dat leren en dat ook kunnen voordat ze naar de basisschool gaan. Zodra iedereen is omgekleed kunnen de kinderen die gaan slapen naar bed en dan gaat er vaak een leidster mee in de slaapkamer totdat iedereen slaapt.

Je merkt vaak dat de kinderen het fijn vinden om samen naar bed te gaan en slapen dan ook vaak makkelijker en rustiger in. De leidster blijft er vaak bij om kinderen te troosten die het wel moeilijk vinden en om de rust te behouden in de slaapkamer.

12.30-14.30: De kinderen slapen nu. Voor de kinderen die niet meer slapen, of 's ochtends al geslapen hebben, doen we vaak een activiteit om de rust in de groep te houden.

Als het mooi weer is gaan we met hun buitenspelen en soms maken we een wandeling of gaan wat anders leuks doen. De kinderen leren nu ook weer rekening te houden met de andere kindjes die liggen te slapen, ze moeten namelijk zachtjes doen anders worden ze wakker.

We doen nu ook vaak spelletjes met de kinderen, zoals memorie. De kinderen vinden dit heel leuk en hiermee stimuleren wij de cognitieve en lichamelijke ontwikkeling.

14.30-15.00: Nu worden de kinderen meestal wakker en gaan we ze aankleden of ze kleden zichzelf weer aan. We dekken nu ook de tafel voor het fruit eten. De kinderen kunnen dan ook helpen met het dekken van de tafel. Dit vinden ze leuk om te doen en voelen zich trots als ze kunnen meehelpen. Vooral de “zwarte” dingen tillen, zoals een pak drinken, vinden de jongens heel stoel. Ze leren dan ook goed dat er verschil in gewicht is.

15.00-15.45: We gaan nu weer met z'n allen aan tafel om fruit te eten en om wat te drinken. Ook nu moeten de kinderen weer wachten tot al het fruit geschild is en zodra het klaar is mogen ze een stukje fruit ervan af pakken en vervolgens het bord weer doorschuiven naar het kindje dat naast hem/haar zit. Ze leren hiermee samen te delen. Na het fruit krijgen de kinderen nog een crackertje met worst of kaas. Het aan tafel zitten leert de kinderen sociaal te zijn en is een belangrijk rustmoment van de dag.

15.45-16.00: Kinderen krijgen weer een doekje om zich schoon te maken en de kinderen worden indien nodig verschoond.

16.00-18.00: Nu zijn de kinderen weer lekker aan het spelen, buiten of binnen, en worden ze langzaam opgehaald door de ouders. Vaak zingen we rond dit tijdstip met de kinderen of doen de radio met kinderliedjes aan. Zingen vinden de kinderen ook erg leuk om te doen met elkaar en ze leren vaak heel snel de liedjes uit hun hoofd. We doen er ook gebaren bij die de kinderen nadoen en waardoor ze ook sneller een liedje leren. Liedjes zingen is voor de kinderen ook een ontspanning, goed voor een motoriek door die gebaren uit te beelden en heel goed voor de taalontwikkeling van de kinderen.

Kinderen zijn altijd weer erg enthousiast als ze de ouders zien of soms willen ze helemaal niet mee....maar ze weten altijd rond dit tijdstip:....”mijn mama of papa komt ook zo”!
Om 18.00 uur zijn wij gesloten en zijn alle kinderen opgehaald.

Kombino Kinderopvang

Dagindeling regenboogvlinders

07.00-09.00: Om deze tijd worden de kinderen gebracht. Beide groepen zijn nog samen op de groep van de regenboogvlinders. Dit is gezelliger voor de kinderen, dan hebben ze andere kinderen om te spelen. Ook hebben de kinderen dan de kans om met de kinderen van de andere groep te spelen. Zo leren ze omgaan met meerdere kinderen. We doen geen activiteiten met de kinderen, ze mogen vrij spelen. Soms gaan de kinderen puzzelen, kleuren of spelen een spelletje.

09.00-09.45: Nu gaan we met de kinderen aan tafel. We zingen dan een liedje. Doordat de kinderen dit liedje herkennen (dit wordt elke keer gezongen als we aan tafel gaan) gaan ze vaak uit zichzelf al aan tafel zitten.

Wij openen met een kaarsje, die steken we aan. Een van de kinderen mag het lucifertje uitblazen. Dan openen we met een spreuk om de dag te beginnen.

*Goedemorgen lieve kinderen
Goedemorgen lieve zon
Heb je allen goed geslapen
Zodat je nu weer spelen komt
Alle handjes op de tafel
Alle poortjes zijn nu dicht
Aarde droeg het in haar schoot
Zonlicht bracht het rijp en groot
Zon en aarde die ons dit schenken
Dankbaar willen we aan u denken*

Als de spreuk gezongen is, gaan we drinken. Door de spreuk te noemen, leren we de kinderen om op een goede manier de dag te openen en elkaar goedemorgen te wensen. Ook leren de kinderen te wachten op elkaar. We gaan namelijk eerst zingen en dan gaan we tegelijkertijd drinken.

Na het drinken gaan we aan de yoghurt beginnen. Als de yoghurt op is, dan maken we de kabouter wakker. De kabouter komt elke morgen uit zijn holletje om de kinderen goedemorgen te wensen. Met zijn allen zingen we:

*Lieve kabouter kom eens gauw
Want wij willen even praten met jou.*

Het is belangrijk dat als de kabouter wakker is, het rustig is op de groep. We willen niet gestoord worden, en de telefoon nemen we dan ook niet op. We willen dat dit rustig is voor de kinderen, en dat ze zich op de kabouter kunnen concentreren. De kabouter spreekt elk kind persoonlijk aan, en het kind kan dan wat tegen de kabouter vertellen. De kinderen leren op deze manier om over dingen te praten. Ook leren de kinderen om naar de andere kinderen te luisteren en rekening te houden met elkaar, want iedereen komt aan de beurt. De kabouter kijkt vaak ook even naar buiten en naar wat daar te zien is. Als iedereen alles verteld heeft, en we hebben besproken wat we in de ochtend gaan doen, gaat de kabouter weer slapen.

We zingen dan:

*Dag, dag, dag tot de volgende keer
Dan zijn we er weer
Dag kabouter!*

De kinderen mogen dan het kaarsje uitblazen, dit vinden ze altijd erg leuk om te doen.
Dan doen we weer de spreuk:

*Nu hebben we alles opgegeten
Nu hebben we alles opgedronken
Wat de zon en de aarde ons hebben geschonken
Wel moge het jullie bekomen allemaal
Twee handjes op de tafel
Twee handjes in de zij
Twee handjes op je schouders
Op je bolletje allebei
Nu maken wij twee vuistjes
Zo stevig als het maar kan
Daar kan je fijn mee trommelen
Van je rommeldebommeldebom
De duimpjes zijn het dikste
De pinkjes zijn maar klein
Nu moeten alle handjes
Weer op de tafel zijn.*

Het is belangrijk om deze spreuk te doen, zo kunnen de kinderen bedanken voor het eten.
Ook weten de kinderen dat als we de spreuk gezegd hebben, we klaar zijn met eten. Daarna
mogen ze van tafel af, niet eerder. Zo hebben de kinderen ook structuur.

09.45-10.00: Nu gaan we met alle kinderen naar de wc. De kleintjes worden verschoond op
het aankleedkussen. De grote kinderen maken een trein. Tijdens het lopen naar de wc in
deze trein zingen we een liedje:

*Op de teentjes
Op de teentjes
Gaan wij naar de wc.*

Het is goed om de kinderen gezamenlijk naar de wc te laten gaan. Kinderen die nog niet
zindelijk zijn worden hierdoor gestimuleerd. Ook leren ze op deze manier om op hun beurt te
wachten. Ze leren ook de handelingen die horen bij naar de wc gaan: doortrekken, handen
wassen, jezelf weer aankleden. Wij stimuleren de kinderen om zoveel mogelijk zelf te doen.
Als het niet lukt helpen wij hierbij.

10.00-11.00: Nu mogen de kinderen spelen. We proberen zoveel mogelijk naar buiten te
gaan vanwege het antroposofische karakter op de groep. Kan dit niet dan blijven we op de
groep of spelen we in de hal. Zo leren de kinderen verschillende ruimtes kennen.
De kinderen leren hierbij vooral om sociaal bezig te zijn. Ze leren samen te spelen, met
kinderen van verschillende leeftijden. Ze leren speelgoed met elkaar te delen. Ze leren
rekening te houden met anderen kinderen (zoals bijv. jongere kinderen of baby's die ook in
de ruimte aanwezig zijn. Ze leren zich aan kleine regeltjes te houden, zoals niet rennen of
schreeuwen in de groepsruimte.
Wij proberen elke dag zelf broodjes te bakken en de kinderen mogen hierbij helpen. We
gaan dan aan tafel zitten en laten de kinderen het deeg kneden. Dit is goed voor hun
motoriek. En zo zijn ze ook bezig met verschillend materiaal.

11.00-11.15: Nu gaan we met de kinderen opruimen. Hier zingen we een liedje bij. Dit is goed want de kinderen associëren dit liedje met opruimen. We proberen de kinderen bij te brengen dat als je ergens mee gespeeld hebt, je dit ook moet opruimen voordat je iets anders gaat doen. We stimuleren alle kinderen om mee te helpen. Na het opruimen gaan we de handen wassen bij het kraantje. Ook hier zingen we een liedje bij:

*Handjes wassen,
koekebakken plassen.*

*Handjes wassen,
koekebakken vis.*

En je zult het niet geloven dat dan is.

Het is belangrijk om de kinderen voor het eten hun handen te laten wassen. Zo krijgen ze iets mee van hygiëne. De grote kinderen mogen het al zelf doen, en de kleine kinderen worden geholpen.

11.15-12.15: Nu gaan we met de kinderen middageten. Als eerst maken we voor alle kinderen brood klaar. De grote kinderen stimuleren we om zelf hun brood smeren. Dit vinden ze vaak leuk om te doen.

De kinderen mogen pas eten als we de spreuk hebben gedaan, zodat we allemaal tegelijk gaan eten. De kinderen leren dus om te wachten op de andere kinderen. Als we de spreuk doen, is het voor de kinderen duidelijk dat we gaan beginnen met eten.

*Alle handjes op de tafel,
alle poortjes zijn nu dicht. (de kinderen geven elkaar een hand op tafel)
Aarde droeg het in haar schoot,
zonlicht bracht het rijp en groot
Zon en aarde die ons dit schenken,
dankbaar willen we aan u denken.*

De eerste boterham eten de kinderen met een vork. Na de eerste boterham drinken ze een beker melk. Als de melk op is mogen ze nog brood, of krijgen ze een zelfgebakken broodje. We stimuleren de kinderen om netjes aan tafel te zitten en netjes te eten (tafelmannieren). Tijdens het eten leren de kinderen ook om geduld te hebben, ze moeten op elkaar wachten. Ook leren ze zelf keuzes te maken, zoals broodbeleg en drinken. Tijdens het eten proberen we het zo rustig mogelijk te houden, dit zodat het rustig blijft aan tafel en de kinderen zich kunnen concentreren op het eten.

Na het eten krijgen de kinderen een washand, zodat ze hun handen en mond schoon kunnen maken. We leren de kinderen om niet van tafel te gaan totdat we de spreuk hebben gedaan. Zo leren ze om met elkaar af te sluiten, en te wachten met van tafel gaan totdat iedereen klaar is.

*Alle handjes op de tafel,
alle poortjes zijn nu dicht.
Nu hebben we alles opgegeten,
nu hebben we alles opgedronken,
wat de zon en de aarde ons hebben geschonken.
Wel moge het jullie bekomen allemaal.*

*Twee handjes op de tafel
Twee handjes in de zij
Twee handjes op de schouders
Op je bolletje allebei
Nu maken wij twee vuistjes*

*Zo stevig als maar kan
Daar kan je fijn mee trommelen
Van je rommeldebommeldebom
De duimpjes zijn de dikste
De pinkjes zijn zo klein
Nu moeten alle handjes
Weer op de tafel zijn.*

12.15-12.30: Nu gaan de oudere kinderen weer in de trein naar de wc, en worden de kleine kinderen verschoond. Dit gaat op dezelfde manier als in de ochtend.

De kinderen die nog slapen gaan nu naar bed. Ze worden uitgekleeft en krijgen hun slaapzak aan. Terwijl we dit doen zingen we er een slaapliedje bij. Dit doen we om de kinderen al wat rustiger te maken voordat ze naar bed gaan. Ook door het zingen van slaapliedjes weten de kinderen dat het tijd is om naar bed te gaan. Als we de kinderen naar bed brengen, gaat vaak 1 ouder kind dat niet meer slaapt mee om te helpen. Dit vinden ze leuk om te doen, en het is ook goed dat de oudere kinderen leren om de kleintjes te helpen en erbij betrokken te zijn.

12.30-14.30: De kleine kinderen slapen nu, en de oudere kinderen zijn wakker. De kinderen mogen nu vrij spelen, net zoals in de ochtend. Soms doen we ook een activiteit op de groep, hier vragen de kinderen vaak om. Voor ons is het belangrijk dat de kinderen erom vragen. Wat wij minder doen dan andere groepen is het aanbieden van activiteiten. Dit heeft met het antroposofische karakter op de groep te maken. Qua activiteiten doen wij bijvoorbeeld tekenen, verven, kleien. Tijdens deze activiteiten leren de kinderen vooral hun motoriek te beheersen en verbeteren. Het is bij ons belangrijk dat de kinderen vanuit hun eigen fantasie werken. Dat proberen wij dan ook te stimuleren. Wij zijn nauwelijks bezig met vormen/kleuren benoemen, tellen enz. Dit ook weer vanwege het antroposofische karakter. Ook gaan we wel eens wandelen of naar de eendjes. Als we activiteiten ondernemen, is het belangrijk dat deze rustig zijn. Wij vinden het namelijk belangrijk om rust op de groep te hebben, en vooral deze uurtjes. De andere kinderen liggen op bed. De oudere kinderen moeten hier ook rekening mee houden.

14.30-15.00: Om deze tijd worden de kinderen meestal wakker. De oudere kinderen mogen helpen om de kinderen weer aan te kleden. Dit vinden ze vaak leuk om te doen, en zo stimuleren we ook om andere kinderen te helpen. Kinderen die niet mee willen helpen, hoeven dit niet te doen.

We zetten ook alvast de limonade en het fruit klaar. Ook hier mogen de kinderen bij meehelpen. We proberen om de kinderen zo veel mogelijk te laten meehelpen met dingen. Dit vinden ze heel leuk om te doen en we stimuleren de kinderen om te helpen.

15.00-15.45: We gaan nu met zijn allen aan tafel. We zingen dan weer het liedje wat we zingen als we aan tafel gaan. Als we aan tafel gaan dan gaat een van de leidsters het fruit schillen. Ondertussen zingen we dan liedjes, vaak liedjes die te maken hebben met het fruit (zoals een liedje over appels en bananen).

Spelend zingen leren de kinderen de verschillende fruitsoorten kennen.

Dit keer doen we geen spreuk meer voordat we gaan drinken. Meestal zingen we nu het liedje "lekker drinken". De kinderen mogen na dit liedje drinken.

Als ze gedronken hebben, laten we het bord met fruit langsgaan. De kinderen mogen zelf een stukje fruit pakken en mogen dan het bord doorschuiven naar een ander kindje. De kinderen leren zo keuzes maken. Ze leren ook om te delen met andere kinderen, ze moeten het bord doorschuiven naar een ander kind. Ze leren elkaar ook te helpen. Als een kindje niet zelf kan pakken zie je vaak dat een ander kindje dit dan doet. Dit proberen wij ook zo veel mogelijk te stimuleren "elkaar helpen".

Na het fruit eten, mogen de kinderen nog crackers eten. Ook hier leren ze keuzes te maken, want wat voor beleg gaat er op de cracker.

Als we klaar zijn krijgen de kinderen weer een doekje om zichzelf schoon te maken.

15.45-16.00: Hier ruimen we de spullen op van het drinken en eten. De oudere kinderen mogen weer meehelpen als ze dit willen.

16.00-18.00: Eerst worden alle kinderen nog een keer verschoond. Daarna mogen de kinderen weer vrij spelen. Als het kan gaan we weer naar buiten, en anders blijven we binnen. We gaan niet ergens heen, dit omdat vanaf nu de ouders komen om de kinderen op te halen. Soms doen we activiteiten, zoals in de ochtend.

Rond 17.00 uur voegen beide groepen weer samen. Er zijn dan al minder kinderen, en voor de kinderen is het dan weer gezelliger. Net zoals in de ochtend hebben de kinderen hier ook weer de mogelijkheid om met de kinderen van de andere groep te spelen. Vaak gaan we aan het eind van de dag naar de andere groep. Zo kunnen de kinderen in een andere ruimte spelen. Op deze andere groep hebben ze ook weer ander speelgoed en ander materiaal, zo hebben ze weer een nieuwe uitdaging.

Hst 4 Protocollen

Kombino hanteert verschillende protocollen voor de kinderopvang alsook medische protocollen voor individuele zorgvragen.

Een opsomming van de aanwezige protocollen volgt.

We ons realiseren dat bovengenoemde invulling van de vereiste basisdoelen aan de pedagogische middelen geen garantie zijn dat dit ook daadwerkelijk in de praktijk gebeurt. Hoe kan gezorgd worden dat leidsters dit wel doen?

Door deel te nemen aan een cursus MISC¹⁸ hebben we als team Kombino een proces doorlopen van bewustwording van onze houding en gedrag tijdens interacties met onze kinderen. Naast bewust worden van de verschillende aspecten van ons interactiegedrag hebben we daar ook actief mee geoefend. Met behulp van videoanalyses op aspecten van ons interactiegedrag, zijn we nu in staat om te benoemen wat we precies doen wanneer we met een kind bezig zijn. We beschikken nu als het ware over 'gereedschap' waarmee we ons gedrag in duidelijk zichtbare onderdelen kunnen herkennen en benoemen. Daardoor kunnen we dit bij onszelf en bij collega's herkennen en tegelijkertijd ook bewuster en actiever gaan inzetten.

Bijvoorbeeld door bewust te zijn van fysieke nabijheid, van aanraken, van glimlachen, van vreugde delen en oogcontact.

Naast deze zgn. ABC of love spelen ook de basisboodschappen en mediatiecriteria een belangrijke rol in de interacties met kinderen.

Als team zijn we os bewust geworden van de verschillende gedragingen die we bewust en actief gebruiken en kunnen inzetten om de zgn. basisdoelen bij jonge kinderen te helpen ontwikkelen.

Doordat er tegenwoordig steeds meer bekend wordt over de invloed van interacties op de ontwikkeling van de hersenen bij jonge kinderen, zijn we nog meer doordrongen van de verantwoordelijkheid die wij als leidsters in de kinderopvang op onze schouders rust. Het is onder meer onze taak om kinderen toe te rusten met een stevige basis bestaande uit o.a. zelfvertrouwen, gedragsregulering, competentiegevoelens etc. waarmee ze de rest van hun leven op voort kunnen bouwen.

Een zware maar inspirerende uitdaging die we dagelijks met bezieling aangaan!!

¹⁸ MISC=more intelligent and sensitive children by mediated interventions by sensitive caregivers.